

Finansdepartementet

103 33 Stockholm

Remissvar

SOU 2023:45 Övergångsrestriktioner – ökat förtroende för offentlig verksamhet

Saco har beretts tillfälle att lämna synpunkter på betänkandet Övergångsrestriktioner – ökat förtroende för offentlig verksamhet, och vill anföra följande.

Utredningen har haft i uppdrag att utvärdera den nuvarande lagstiftningen om övergångsrestriktioner för statsråd och statssekreterare och ta ställning till om personkretsen som träffas av regleringen bör utvidgas, om restriktionstiden bör förlängas och om sanktionsmöjligheter bör införas. Utredningen har också haft i uppdrag att kartlägga omfattningen av övergångar till andra än offentliga verksamheter och föreslå en generellt tillämplig reglering om restriktioner.

Saco anser att utredningens uppdrag är viktigt, mot bakgrund av den upprepade kritik som anförts från bl.a. Greco, och det faktum att korruptionen nu synes öka i Sverige. Det är självfallet angeläget att förtroendet för offentlig verksamhet upprätthålls. Att se över om ytterligare övergångsrestriktioner behövs är en del i detta.

Sammanfattningsvis tillstyrker Saco utredningens förslag att utvidga kretsen som omfattas av den nuvarande lagstiftningen till ordinarie chefer för en förvaltningsmyndighet med förordnande för viss tid, men ställer sig tveksam till om den generella reglering som föreslås för anställda i offentlig sektor är ändamålsenlig.

Utvidgning av personkretsen

Saco tillstyrker utredningens förslag att utvidga kretsen som omfattas av den nuvarande lagstiftningen till ordinarie chefer för en förvaltningsmyndighet med förordnande för viss tid. De personer som avses är alltså i huvudsak generaldirektörer, och Saco delar utredningens bedömning att de är sådana befattningar som i sig kan medföra risk för intressekonflikter vid övergång till privat sektor. Det är därför rimligt att de jämföras med statsråd och statssekreterare.

Det är också rimligt att övergångsrestriktionerna bara gäller vid byte från offentlig sektor till privat sektor, och det är bra att vikarierande chefer inte omfattas.

Generell reglering för anställda i lägre befattningar

När det gäller den generella regleringen för alla anställda inom offentlig sektor, ställer sig Saco dock tveksam till om den lagstiftning som föreslås är ändamålsenlig, även om det finns förebilder i andra länder.

Utredningen föreslår att en övergångsrestriktion i form av karens eller ämnesrestriktion ska meddelas om en person inom ramen för sitt uppdrag eller sin anställning har förvärvat sådan information eller kunskap som gör att det i ett nytt uppdrag, anställning eller näringsverksamhet i privat sektor finns en risk för ekonomisk skada för offentlig verksamhet, otillbörlig fördel för någon enskild, eller att allmänhetens förtroende för offentlig verksamhet skadas.

Kriterierna i den föreslagna lagstiftningen är således ganska allmänt hållna och att de, som utredningen framhåller, ska tillämpas för en begränsad krets, kommer inte till uttryck i lagtexten. I utredningens överväganden framgår det också att övergångsrestriktioner bara ska komma i fråga som en sista utväg, för det fall det inte är tillräckligt att begränsa arbetstagarens arbetsuppgifter under uppsägningstiden.

Saco inser svårigheten i att närmare precisera i lagtext vilken typ av tjänst som kan medföra övergångsrestriktioner, men även i utredningens överväganden är det ganska vaga beskrivningar. Det framstår inte som helt klart i vilka fall arbetstagarens förvärvade kunskap och erfarenhet behöver beläggas med karens eller ämnesrestriktion när det inte är fråga om sådant som redan omfattas av sekretess.

Saco anser att det i och för sig är bra att det måste framgå av anställningsavtalet vid anställningens ingående, att tjänsten är av sådan karaktär att det kan bli aktuellt med övergångsrestriktioner. Men att det enbart är arbetsgivaren som ska besluta om restriktioner riskerar, som Saco-S med flera påpekar, leda till att det blir olika rättstillämpning. Det kan vara en fördel om det i stället är en nämnd som tar ställning till om restriktioner bör meddelas.

Saco har inga invändningar om att beslut om restriktioner kan överklagas enligt ordningen i lagen om rättegången i arbetstvister, men vill framhålla att tiden – maximalt sex månader, eller ett år om det är fråga om försvarsverksamhet - sannolikt oftast kommer att vara till ända innan domstolen hinner avgöra ärendet.

Det kommer att behövas vägledning för myndigheter och för de kommuner och regioner som eventuellt ska tillämpa den nya

regleringen. Saco förutsätter att sådant material tas fram, och då lämpligen i samverkan med berörda fackliga organisationer. Även arbetstagarna behöver få förståelse för i vilka fall det kan bli aktuellt med restriktioner.

Det är vidare helt nödvändigt att arbetstagarna som åläggs restriktioner kompenseras fullt ut under denna tid. Att det är arbetsgivaren som ska stå kostnaderna är klokt, eftersom detta kan bidra till att restriktioner inte åläggs slentrianmässigt. Det är rimligt att arbetsgivaren betalar den lön arbetstagaren hade när anställningen löpte ut, som utredningen föreslår, men försäkringsskydd och pensionsavsättningar behöver också följa med under restriktionstiden. Utredningen har inte någon lösning på detta, men Saco menar att den måste vara på plats innan en lagstiftning träder i kraft.

Saco tillstyrker att SGI-skydd införs för restriktionstiden.

Som Sacos förbund påpekar, finns en risk att den föreslagna generella ordningen påverkar kompetensförsörjningen inom offentlig sektor. Personalomsättningen i offentlig sektor är mycket hög och förslaget om en generell reglering kan försämra möjligheten att attrahera den kompetens som behövs nu och framöver. Personer med kvalificerad kompetens kan välja att inte söka viktiga tjänster i offentlig verksamhet på grund av risken att meddelas restriktioner när de vill söka sig vidare i karriären. Saco menar att utgångspunkten därför måste vara att arbetsmarknaden ska fungera smidigt och flexibelt och utan onödiga hinder vid byte mellan sektorer. Medarbetarna ska kunna nyttja sin kompetens i nya arbeten för samhällsutvecklingens bästa. Det är bara i undantagsfall det är befogat att ha övergångsrestriktioner.

Saco anser att regleringen, om den införs, behöver utvärderas efter en viss tid för att se vilka effekter den fått.

Yttranden från Saco-S, Sveriges Ingenjörer, Akavia och Naturvetarna biläggs.

Med vänlig hälsning
Sveriges Akademikers Centralorganisation

Lena Granqvist
Samhällspolitisk chef

Helena Larsson
Chefsjurist